

N:o 61.

Ank. till Riksd. kansli den 21 april 1899, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående disposition af Ekolsunds bro i Upsala län m. m.

(I. A.)

Uti en till Riksdagen den 24 februari innevarande år aflåten proposition (n:o 55) meddelas, hurusom domänstyrelsen i skrifvelse den 25 februari 1898 hos Kongl. Maj:t gjort framställning angående dispositionen från den 31 december nämnda år af den kronan tillhöriga lägenheten Ekolsunds bro och krog i Öfver-Grans socken och Håbo härad af Upsala län.

Ifrågavarande bro, öfver hvilken stora landsvägen från Stockholm till Enköping ginge fram, vore belägen på gränsen mellan Håbo och Trögds härad och ledde öfver Hjelstavikens aflopp till Ekolsundsviken.

Af tillgängliga handlingar inhemtades i fråga om denna kronolägenhet, bland annat, följande.

Sedan bron år 1692 blifvit på kronans bekostnad nybyggd för ett belopp af 1,020 daler 29 $\frac{1}{2}$ öre silfvermynt, hade densamma utarrenderats, jemte värdshus och tillhörande byggnader, af kammarkollegium från den 1 januari samma år på obestämd tid mot årligt arrende af 500 daler kopparmynt, med rätt för arrendatorn att af de resande uppbära bropenningar. I arrendet hade äfven ingått nyttjanderätt till en äng, kallad Herrhagen, och en trädgård jemte fiskerätt.

Vid skattdläggning den 24 oktober 1700 af kungsladugården Seger-
Bih. till Riksd. Prot. 1899. 4 Saml. 1 Afd. 36 Häft. (N:is 61—66.) 1

stad i Öfver-Grans socken hade den under arrendet af Ekolsunds eller, såsom den då benämndes, Ekholmsunds bro inbegripna jorden blifvit lagd till kungsladugården samt ingått i dess ränta och mantal. Då kungsladugården den 22 maj 1701 förpantats till enskild person, hade uttryckligen angifvits, att i förpantningen inbegreps de egor, som dittills hört under Ekholmsunds krog, och på kammarkollegii i skrifvelse den 5 november 1723 gjorda förfrågan, huruvida dåvarande arrendatorn af Ekholmsunds bro finge arrendera jemväl den äng och trädgård, som före år 1701 legat under krogen och af arrendatorn till bron nyttjats, men sedermera med kungsladugården Segerstad förpantats och brukats, hade Kongl. Maj:t i bref den 17 mars 1724 förklaradt, att nämnda äng och trädgård skulle under kungsladugården förblifva och således icke upplåtas under broarrendet.

Sedan förpantningsrätten till Ekholmsunds gods jemte Segerstads kungsladugård med alla derunder liggande hemman och lägenheter enligt Rikets Ständers skrifvelse den 10 december 1742 upplåtits åt Konung Fredrik I, hade förvaltaren af Ekholmsunds eller Ekolsunds kungsgård hos kammarkollegium yrkat, att, som bron med brobyggnaden af ålder lydt under kungsgården och vore på dess egor uppbyggda, brohållningen emot de fallande bropenningarne måtte i förpantningsbrevet inbegripas. Denna fråga hade af kollegium understälts Kongl. Maj:ts pröfning, men Kongl. Maj:t hade i bref den 12 mars 1745 förklaradt sig finna betänkligt, att bron med dertill hörande hus i förpantningsbrevet infördes, enär Rikets Ständers skrifvelse om förpantningen dertill ej gafve anledning samt enligt kronoräkenskaperna bron och krogen alltid varit skilda från kungsgården; och hade kollegium anbefalts att verkställa utredning, hvilketdera kollegium förmenade vara för Kongl. Maj:t och kronan bäst och nyttigast, antingen att bron för kronans räkning behölles och bropenningarne i kronans kassa inflöte eller att densamma under arrende upplåtes.

Med anledning häraf hade kollegium den 26 februari 1746 afgifvit utlåtande, deri kollegium förmålt sig finna nyttigast vara, att bron med dertill hörande hus bortarrenderades på tjugu år mot en viss årlig afgift, hvarjemte kollegium understält Kongl. Maj:ts pröfning ett projekteradt arrendekontrakt med innehafvaren af kungsgården. Genom bref den 10 juni sistnämnda år hade Kongl. Maj:t förklaradt sig till alla delar gilla nämnda förslagskontrakt, och anbefalt kollegium att om verkställigheten deraf behörigen föranstalta, hvarefter kollegium genom kontrakt den 4 juli samma år till innehafvaren af Ekholmsunds kungsgård under arrende upplåtit bron med dertill hörande hus, med

rätt att ej allenast uppbära de vid samma bro efter gällande taxa fallande bropenningar, utan ock tillhörande hus till sitt bästa nyttja i tjugu års tid, räknadt från samma års början till 1765 års slut, mot årlig afgift af 170 daler silfvermynt samt under i öfrigt angifna vilkor.

Sedan Ekholmsunds kungsgård och gods transporterats på Hans Kongl. Höghet Arffursten Prins Gustaf, hade den nye innehafvaren af kungsgården låtit hos kammarkollegium anmäla, att han ansåge sistomförmälda kontrakt icke vara för sig bindande, men att han erbjöde sig att på vissa vilkor ombygga bron af sten och igenfylla den lilla bron för en beräknad kostnad af 4,000 daler silfvermynt. Med anledning häraf hade kammarkollegium hemställt, att den höge innehafvaren af kungsgården måtte lemnas frihet att på egen bekostnad låta uppbygga bron af sten, emot det kungsgården beviljades att på femtio år uppbära de der fallande bropenningar efter då gällande taxa samt njuta förmånen af krögeriet och de dervid stående husen. Denna kammarkollegii hemställan hade af Kongl. Maj:t enligt bref den 21 februari 1749 bifallits.

Till följd häraf hade kammarkollegium genom kontrakt den 27 mars 1749 upplåtit till Hans Kongl. Höghet Prins Gustaf att under arrendevilkor ej allenast mottaga och uppbära låta alla de vid Ekholmsunds bro efter den vanliga taxan fallande bropenningar, utan ock njuta förmån af krögeriet och de dervid stående hus uti femtio års tid, räknad från samma års början till 1798 års slut, och det utan något arrende eller annan afgift, än att Hans Kongl. Höghet på egen omkostnad låte berörda bro å nyo uppbygga af sten och igenfylla den lilla bron till brukbar väg samt sedermera bestå all erforderlig nybyggnad och reparation af hvad namn den vara måtte så väl vid sjelfva bron som dertill lydande hus, utan kronans eller kronoallmogens tillhjälp eller tunga.

Sedermera hade konung Gustaf III, såsom egare af Ekholmsunds gård, genom köpebref den 9 november 1785 försålt nämnda gård samt derunder hörande hemman och lägenheter till grosshandlaren Georg Seton, hvarjemte på Seton öfverlåtits arrenderätten till Ekholmsunds bro och krog, sådan som den Konungen tillhörde, icke allenast under då ännu återstående arrendeåren, »utan ock än vidare på hundra år derifrån räknade».

Sedan bemålde Seton afidit, hade kammarkollegium genom kongl. bref den 14 december 1787 erhållit befallning att till dåvarande egaren af Ekholmsund, juris doktorn Alexander Seton, på hundra år, räknade från då löpande arrendets slut, utfärda behörigt arrendekontrakt på

Ekholmsunds bro och krog. I det arrendekontrakt, kollegium med föranledande häraf den 23 mars 1789 utfärdade, hade till bemälde Alexander Seton upplåtits under arrendevilkor att emottaga och uppbära de vid Ekolsunds bro efter den vanliga fastställda taxan, den han icke finge på något sätt förhöja, fallande bropenningar, samt att njuta förmån af krögeriet och de dervid stående hus, icke allenast för den tid, som då ännu återstode på förenämnda arrendekontrakt af den 27 februari 1749, hvilket ej ginge tillända förrän med 1798 års slut, utan ock vidare på hundra års tid, räknade från sistnämnda år, utan något arrende eller annan utgift, än att han på egen bekostnad bestode all erforderlig nybyggnad och reparation af hvad namn den vara måtte, såväl vid sjelfva bron som dertill lydande hus, utan kronans eller kronoallmogens tillhjälp och tunga, hvarjemte det skulle åligga Seton besörja, att de resande vid öfverfarten af berörda bro icke blefve förhindrade och uppehållne, samt att bron och krogen efter ofvannämnda tids förlopp måtte finnas i fullkomligt och godt stånd.

Då efter denna tid, såvidt det kunnat utrönas, några stadganden eller föreskrifter, som medfört ändringar i eller tillägg till sistnämnda kontrakt, icke utfärdats, hade domänstyrelsen, i enlighet med gällande författningar angående förvaltningen af statens domäner, låtit under år 1897 verkställa arrende- och saluvärdering å ifrågavarande lägenhet.

Af det vid berörda förrättning förda instrument inhämtades, bland annat,

att det s. k. kroghuset numera icke vore till finnandes och att, då dess borttagande skett redan för lång tid tillbaka, tillförlitlig upplysning ej heller kunnat erhållas om dess läge; *att* förrättningsmännen, som haft i uppdrag att afgifva förslag till lägenhetens framtida disposition, hemställt, att Ekolsunds bro, som enligt arrendatorns af kronofogden i orten vitsordade uppgift numera trafikerades i så ringa omfattning, att det ej lönade sig att bekosta upptagande af stadgade bropenningar, som därför ej heller uppburits under de senaste tjugu åren, måtte af kronan, som af densamma icke kunde påräkna någon inkomst, vid arrendetidens utgång den 31 december 1898 öfverlemnas till de väghållningsskyldige i Håbo och Trögds härad, hvilka skulle hafva förklarat sig villige att för framtiden underhålla hvar sin hälft af bron; *och att*, sedan nuvarande arrendatorn af lägenheten, hofjägmästaren P. B. Seton på Ekolsund, afgifvit skriftligt anbud att för den borttagna lägenheten vid Ekolsunds bro i löseskilling erlægga 750 kronor, att betalas den 31 december 1898, då i köpet skulle ingå allt, som tillhörde lägenheten, med undantag af bron, hvilken skulle af honom

underhållas till sistnämnda dag och då af honom få aflemnas i befintligt skick, förrättningsmännen vidare hemställt, att kronan vid öfverlemnande till de väghållningsskyldige i Håbo och Trögds härad af eganderätten till bron måtte på dem öfverflytta de rättigheter, som kronan enligt gällande arrendekontrakt sig förbehållit, samt att, då arrendatorn enligt kontraktet vore skyldig att vid afträdet lemna krogen i fullkomligt och godt stånd och då en sådan byggnad ej syntes kunna uppskattas lägre än till 1,000 kronor, lösesumman för lägenheten måtte höjas till sistnämnda belopp.

I afgifvet yttrande hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet förklarar sig icke hafva något att erinra mot hvad uppskattningsmännen sålunda föreslagit.

För egen del hade domänstyrelsen, jemte meddelande att undersökning, huruvida under broarrendet fortfarande inginge någon jord, verkstälts så väl i rikets generallandtmäterikontor som ock i länets landtmäterikontor, utan att någon upplysning derom kunnat vinnas, men att styrelsen bland äldre handlingar återfunnit instrumenten öfver besigtningar, som den 29 april och den 23 juni 1738 hållits å det så kallade kroghuset, jemte en i instrumentet öfver sistberörda besigtning åberopad ritning till då föreskrifven tillbyggnad, af hvilka handlingar storleken och beskaffenheten af byggnaden vid tiden kort före utfärdandet af 1749 års kontrakt framginge, vidare anført, att af 1701 års förpantningsaftal angående Segerstads kungsladugård samt kongl. brefvet den 17 mars 1724 med temlig visshet syntes framgå, att någon jord för nävarande icke inginge i arrendet, samt att detta äfven bestyrktes af gällande arrendekontrakts lydelse, enligt hvilket arrendet endast omfattade rätt till uppbärande af bropenningar och nyttjanderätt af till bron hörande hus; och hade domänstyrelsen förklarar sig biträda uppskattningsmännens förslag såväl i fråga om den framtida dispositionen af den nu befintliga bron som äfven i hvad det afsåge rätt för nuvarande arrendatorn att i stället för uppförande af nytt brohus erlägga lösen för detsamma till statsverket, hvarjemte styrelsen hemställt, att det måtte uppdragas åt synemännen vid blifvande laga af- och tillträdessyn å lägenheten att, med ledning af ofvannämnda den 29 april och den 23 juni 1738 upprättade instrument öfver besigtning af det s. k. kroghuset, bestämma beloppet af denna lösen.

Sedan Kongl. Maj:t genom bref den 20 maj 1898 anbefalt domänstyrelsen att föranstalta om laga syn å ifrågavarande lägenhet och dervid åt synemännen uppdraga att föreslå den ersättning, arrendatorn kunde finnas böra till kronan utgifva, hade domänstyrelsen med skrifvelse

den 21 oktober sistnämnda år jemte infordradt yttrande från Kongl. Maj:ts befallningshafvande öfverlemnadt instrument öfver en den 23 derförutgångne augusti å lägenheten förrättad laga af- och tillträdes-syn mellan lägenhetens arrendator, hofjägmästaren Seton, afträdare, samt Kongl. Maj:t och kronan, tillträdare, af hvilket instrument in-hemtades, att bron befunnits i godt skick samt att, beträffande det borttagna brohuset, synemännen förstän-digt afträdaren att före afträdes-dagen, den 31 december 1898, antingen låta uppföra ny dylik byggnad i enlighet med vid synen uppgjort förslag eller ock senast å sist-nämnda tid till statsverket erlägga den af synemännen uppskattade lösesumman, 1,514 kronor 9 öre.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande hade förklaradt sig icke hafva något att erinra mot den af synemännen beräknade kostnaden för byggnadens uppförande samt hemställt, att den ersättning, som arrenda-torn borde till kronan utgifva för det icke längre befintliga brohuset, måtte bestämmas till 1,500 kronor.

Domänstyrelsen hade icke heller funnit något att anmärka mot hvad som förekommit vid synen; och hade styrelsen beträffande den ersättning, som arrendatorn borde till statsverket utgifva för omförmälda, numera obefintliga byggnad, hemställt, att densamma måtte bestämmas till det vid synen beräknade belopp eller 1,514 kronor 9 öre.

Enligt finansdepartementet tillhandakommet meddelande hade hofjägmästaren Seton icke sökt ändring i synemännens vid förenämnda laga af- och tillträdes-syn fattade beslut.

Med afseende å hvad i ärendet förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva,

att den kronan tillhöriga Ekolsunds bro finge i nu befintligt skick med eganderätt öfverlätas till de väghållningsskyldige i Håbo och Trögds härad, mot det att kronan befriades från skyldighet att vidare underhålla bron; samt

att den lösen af 1,514 kronor 9 öre, hofjägmästaren P. B. Seton, hvilken senast på arrende innehaft bron, hade att till kronan erlägga för befrielse från skyldigheten att åter uppföra det under arrendet af bron inbegripna, men numera obefintliga krog- eller brohuset, måtte tilläggas fonden för anordnande af lokaler för statens embetsverk i hufvudstaden samt för sådant ändamål till statskontoret inlevereras.

Statsutskottet, till hvars förberedande behandling detta ärende blifvit hänvisadt, har icke haft något att erinra mot hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit, hvadan utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning
må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 21 april 1899.

På statsutskottets vägnar:

P. PEHRSON.
